

Gemeente van Christus,

Psalm 91 wordt in de Rooms katholieke kloostertraditie élke avond gezongen, in de Completen, het laatste getijdengebed van de dag.

Door de jaren heen is het aantal monniken in Zundert gestaag afgenomen, maar ze zingen die getijden - korte vieringen verspreid over de dag, waarin in twee weken tijd alle 150 psalmen voorbij komen - nog steeds heel mooi. De kortste én mooiste viering vind ik elke keer weer dat avondgebed.

Ik zie de broeders staan in het zwakker wordende avondlicht van het voorjaar en ik hoor ze zingen.

Elke avond opnieuw deze Psalm 91:

Wie vertoeft in de schuilplaats des Allerhoogsten, vernacht in de schaduw van de Almachtige
En zegt tot de Heer: "Mijn toevlucht, mijn sterkte, mijn God op wie ik mij verlaat."

In het zwakker wordende licht, als de avond, de nacht gaat vallen zingen ze dit lied dat gaat over allerlei machten en krachten die ons kunnen bedreigen, zowel van buitenaf als van binnenuit. Over de angst die dat kan oproepen. En over het vertrouwen dat je je te midden van al die bedreigingen uiteindelijk toch altijd geborgen mag weten onder de beschermende vleugels van de Allerhoogste.

Door de jaren heen hebben deze monniken deze psalmen uit het hoofd geleerd; ze hebben allang geen boekje meer nodig voor de viering. Maar wat veel wezenlijker is - en waar het uiteindelijk om gaat - is dat ze deze eeuwenoude woorden ook uit het hárt kennen. Al zingend en biddend hebben ze zich deze woorden en de hele beweging die in deze psalm gemaakt wordt, eigen gemaakt.

In zijn boek "Leven met de psalmen" zegt de Vlaamse Benedictijn Benoît Standaert: "Juist voor je gaat slapen, kun je altijd even naar Psalm 91 grijpen: al meer dan twintig eeuwen hebben Joden en Christenen hem met vertrouwen gebeden op de welbekende grens tussen wakker zijn en inslapen."(deel 1 p.219) . Dáár waar we onszelf elke avond in zekere zin uit handen geven, onszelf loslaten en toevertrouwen aan de slaap.

Ja,- zoals je als klein kind al deed waarschijnlijk, ik wel tenminste, voor het slapen gaan: Ik ga slapen, ik ben moe, sluit mijn beide ogen toe. Here houdt ook deze nacht over mij getrouw de wacht.

Zo zou je als volwassene eens een tijdlang kunnen proberen om deze psalm elke avond in stilte te bidden.

Het is in mijn beleving een van de mooiste psalmen. Omdat hierin de kern van waar het in ons geloof om gaat, heel beeldend onder woorden wordt gebracht.

Je kunt dit lied zó lezen, zegt diezelfde Benoît Standaert, alsof een ervaren bidder jou bij de hand neemt. De dag is voorbij, je ligt in bed. Sluit je ogen... Probeer om alle drukte los te laten. Alle gedachten die door je hoofd gaan, je zorgen, angsten misschien. En luister maar naar mij:

Jij, die woont in de beschutting van de Allerhoogste en overnacht in de schaduw van de Ontzagwekkende, zeg het maar in de stilte tegen de Heer: Mijn toevlucht, mijn vesting, mijn God, op wie ik vertrouw...heel zacht in jezelf zeg je deze woorden mee: Mijn toevlucht.....mijn vesting.....mijn God op wie ik vertrouw.....

Zo is het. Daarom hoef je uiteindelijk niet bang te zijn voor ziekte, voor de netten van de Dood.
Onder de vleugels van God vind je toevlucht.

Je hoeft uiteindelijk niet bang te zijn voor vijanden van buitenaf, of voor al die gedachten die 's nachts gaan spoken in je hoofd. De zorgen die je je maakt, hoe zal het morgen zijn... komt er oorlog... komt er

een kernoorlog, God verhoede... hoe komt het met ons klimaat... al die gedachten en zorgen, laat het nu maar los... God is bij je. Hij draagt je als op adelaarsvleugels.....en als jij je openstelt voor Hem, zal hij jou vroeg of laat antwoorden...

Zo zou je deze psalm een tijdlang, dag in dag uit, op je in kunnen laten werken. We hebben zo'n "ervaren bidder" helaas niet bij de hand. Maar je kunt er zelf, als een kleine zelf-begeleide meditatie een heel eind mee komen, denk ik. Als je dat zou doen, zou je merken dat er gaandeweg een innerlijk proces op gang komt. Een proces waarin je kunt komen tot een innerlijke vrede. Een vorm van vertrouwen op de draagkracht van Gods liefde.

Een proces ook, waarin de grote moeilijkheid die deze psalm in zich meedraagt, kan worden opgelost. Die moeilijkheid zit hem er natuurlijk hierin, dat de werkelijkheid die wij om ons heen zien, haaks staat op wat de psalmdichter op het eerste gezicht lijkt te zeggen.

Inwoners van Kiev en Charkow zien de duizenden en als het zo doorgaat tienduizenden slachtoffers niet alleen om zich heen vallen, maar beseffen donders goed dat het hen zelf vandaag of morgen evengoed kan treffen. Hoe klinken dáarin deze woorden van de psalmdichter?

Hoe klinken ze, als je zo ongeveer de slechtst mogelijke uitslag van het ziekenhuis hebt gekregen?

Als je een kind hebt verloren. Of midden in een dramatische scheiding zit.

De sleutel waarmee deze psalm voor jou open kan gaan, bestaat uit de bewustwording dat wat de dichter hier beschrijft niet slaat op een uiterlijk, maar op een innerlijk gebeuren.

Dat innerlijke gebeuren zien we plaatsvinden in de andere schriftlezing van vanochtend: de verzoeking in de woestijn.

Bij dit verhaal zie ik direct een schilderij van de russische kunstenaar Iwan Kramskoj: "Christus in de woestijn". Een eenzame Christus-figuur in een verlaten woestijn. Op zijn magere gezicht kun je de vertwijfeling en de moeheid aflezen: hier zit een man die een hevige innerlijke strijd voert.

Middeleeuwse schilders zullen dit verhaal eerder afbeelden met twee figuren: Jezus en een duivelse figuur, al dan niet compleet met twee horentjes en bokkenpoten.

De weergave van Kramskoj raakt in mijn beleving de kern: Jezus voert een innerlijke dialoog.

"De duivel" dus niet als persoon, maar meer zoals men daar bijvoorbeeld in de rabbijnse traditie tegen aankijkt: als een verbeelding van het Kwade, dat ons in wezen uiteindelijk altijd *van binnenuit* belaagt: de *jétser haráh*, wordt dat genoemd. De innerlijke drijfveer tot het kwade.

Daar tegenover staan de *jétser hatóv*, de innerlijke drijfveer tot het goede.

Dat hele gesprek dat Lucas zo beeldend voor ons neerzet, speelt zich dus af in Jezus zelf. Het zijn innerlijke conflicten, heftige vragen waar hij voor zichzelf helderheid over moest krijgen, voordat hij aan zijn opdracht kon beginnen.

Eén van die vragen heeft betrekking op wat we net als benoemden als "de draagkracht van Gods liefde." Vlak hiervoor heeft hij zich laten dopen door Johannes. Die Stem gehoord, toen hij uit het water omhoog kwam: "Jij bent mijn geliefde kind, jou heb Ik lief."

Maar wat betekenen die woorden, die gewaarwording nu? Dat Gods liefde hem onkwetsbaar zal maken, voor alle tegenstand die hij zal oproepen, bijvoorbeeld?

En precies op dat moment steekt de duivel zijn horentjes om de hoek: natuurlijk is dat zo, als jij inderdaad een zoon, een kind van God bent, dan kun je wel op het dak van de tempel staan en je naar beneden laten vallen, toch? Wat een stunt zou dat zijn! Stel je eens voor wat een indruk dat zal maken op al die mensen die op het tempelplein zouden staan en het zouden zien!

Als ze zouden zien dat God zijn engelen precies op tijd naar beneden zou sturen en hoe ze jou op handen zouden dragen. Zo staat het toch in die prachtige psalm beschreven?

En dat je daarom ook niet bang hoeft te zijn voor leeuwen en slangen en schorpioenen en zo. Al die wilde beesten die jou hier in de woestijn kunnen bedreigen. Je hoeft er maar op te trappen en weg zijn ze.

Ja, - ik durf het bijna niet te zeggen. Maar doe het natuurlijk toch: de duivel blijkt zo hier en daar een grote voorliefde te hebben voor een letterlijke bijbeluitleg.

In die "veertig dagen in de woestijn" (symbolisch), heeft Jezus zich (in mijn beleving) gerealiseerd dat het zó niet is bedoeld. En zó niet werkt. Gij sluit zijn ogen niet voor de werkelijkheid van alledag. En ziet dat ook wie gelooft in de liefde van God, kan ervaren dat de plagen zijn tent niét voorbij gaan.

Dat ook wie vertrouwt op die draagkracht van Gods liefde kan worden getroffen door een ongeneeslijke ziekte, of oorlogsgeweld.

Dat de psalmdichter het hier heeft over een innerlijke gewaarwording. Een vertrouwen dat ónder al die verschrikkingen ligt. Zoals een rots waarop jij het huis van je leven bouwt.

De evangelist Marcus beschrijft dit gebeuren even kernachtig als indrukwekkend: Veertig dagen bleef hij in de woestijn, waar hij door de satan op de proef werd gesteld. Hij leefde er te midden van de wilde dieren, en engelen dienden hem. (Mc.1: 12-13).

Later in het evangelie zal Jezus een aantal leerlingen op weg sturen. En dan zegt hij onder andere tegen hen: "ik heb jullie de macht gegeven om slangen en schorpioenen te vertrappen en om de kracht van de vijand te breken, zodat niets jullie kan schaden."(Lc.10:19).

Natuurlijk bedoelt Jezus dat hier niet letterlijk. Maar even natuurlijk bedoelt ook de psalmdichter het vanochtend niet letterlijk. Het gaat, nogmaals, om een vertrouwen dat als het ware onder de alledaagse werkelijkheid verscholen ligt.

Een indrukwekkend voorbeeld daarvan maakte ik mee op zondag 9 december 2018. We hielden toen een vesperdienst in de Sint Piter. Aanleiding was het dertig jarig bestaan van de Stichting Help mij leven. Robert Smits was die middag in ons midden aanwezig.

We zaten in een kring; ik had Psalm 91 gelezen. En wilde wat vertellen over Godsvertrouwen:

"Al vallen er duizend aan je linkerkant en tienduizend aan je rechterhand, jou zal niets overkomen...Zijn engelen geeft Hij opdracht om over je te waken, waar je ook gaat."

Ik had toen al meerdere keren iets gehoord over de letterlijk levensgevaarlijke omstandigheden waarin Robert en zijn team werken in de favela's van Rio. En op de boerderij in Pequeri, waar kinderen worden opgevangen.

"Hoe ervaar jij die psalmwoorden eigenlijk?", vroeg ik hem.

"Het is al dertig jaar goed gegaan", zei Robert., "ook al was het erg spannend soms. (Later hoorde ik van hem dat hij meerdere keren de dood in de ogen had gezien) Ik vertrouw erop dat het goed blijft gaan. En als het op een dag toch verkeerd gaat, dan komt het ook goed."

Het was niet alleen wát hij toen zei, maar ook de manier waarop, waardoor ik zeer werd geraakt.

Zo rustig... en vol vertrouwen. Niet stoer of triomfantelijk. Eerder een stil vertrouwen, op het leven veroverd in dertig zeer bewogen jaren. En tot bloei gekomen dankzij een zeer intens gebedsleven!

"Ik zal bevrijden wie Mij liefheeft", zegt God aan het slot van de psalm, "en beschermen wie met Mijn naam vertrouwd is. Wie Mij aanroept, geef Ik antwoord, in de nood zal Ik bij hem zijn."

Amen.